Брендон Сандерсон

Герой віків

З-ІМЛИ-НАРОДЖЕНІ. КНИГА ТРЕТЯ

БРЕНДОН САНДЕРСОН

Герой Віків

The Hero of Ages

Переклад з англійської

Переклад українською виконано за допомогою Claude (Anthropic), за єдиним глосарієм імен і термінів на всю книгу, з автоматичною перевіркою кожного розділу.

Оригінал: The Hero of Ages, Brandon Sanderson.

Права на оригінальний твір належать авторці та видавцю оригіналу. Цей переклад неофіційний і призначений для особистого читання.

Readcraft, 2026. readcraft.fyi

ЧАСТИНА ПЕРША

СПАДОК УЦІЛІЛОГО

1

На жаль, Герой Віків це я.

ФАТРЕН ПРИМРУЖИВСЯ НА ЧЕРВОНЕ СОНЦЕ, що ховалося за вічною завісою темного серпанку. З неба легко сипався чорний попіл, як і майже щодня останнім часом. Густі пластівці падали прямовисно, повітря стояло задушливе й гаряче, без жодного подиху вітру, який розвіяв би Фатренів настрій. Він зітхнув, відкинувшись спиною на земляний вал, і окинув поглядом Ветітан. Своє містечко.

— Скільки ще? — спитав він.

Друффел почухав носа. Обличчя в нього було чорне від попелу. Останнім часом він не надто переймався чистотою. Утім, зважаючи на тривоги останніх місяців, Фатрен знав, що й сам виглядає не найкраще.

— Може, година, — відповів Друффел і сплюнув на землю валу.

Фатрен зітхнув, дивлячись угору на попіл, що падав. — Як гадаєш, це правда, Друффеле? Те, що люди кажуть?

— Що саме? — спитав Друффел. — Що настає кінець світу?

Фатрен кивнув.

— Не знаю, — сказав Друффел. — І не дуже мені й цікаво.

— Як ти можеш таке казати?

Друффел знизав плечима й почухався. — Щойно прийдуть оті колоси, мені кінець. От тобі й кінець світу, принаймні для мене.

Фатрен замовк. Він не любив висловлювати сумніви вголос: йому належало бути сильним. Коли пани покинули містечко, хліборобську громаду, трохи міськішу, ніж плантація на півночі, саме Фатрен переконав скаа не кидати сівбу. Саме Фатрен відвадив вербувальників. У часи, коли більшість сіл і плантацій утратили всіх здатних чоловіків, яких забрало те чи інше військо, у Ветітані ще лишалися робочі руки. Хабарі коштували громаді чималої частки врожаю, але Фатрен уберіг людей.

Більш-менш.

— Сьогодні імла не розходилася аж до полудня, — тихо сказав Фатрен. — Вона тримається щодалі довше. Ти ж бачив посіви, Друффе. Ростуть погано, мабуть, через брак сонця. Цієї зими нам не буде чого їсти.

— До зими ми не дотягнемо, — сказав Друффел. — До вечора не дотягнемо.

Найсумніше, найгнітючіше було те, що колись Друффел був оптимістом. Фатрен уже багато місяців не чув, щоб брат сміявся. А той сміх був для Фатрена найлюбішим звуком.

Навіть млини Пана Всевладаря не змогли перемолоти Друффів сміх, подумав Фатрен. *А ці останні два роки змогли.*

— Фате! — гукнув чийсь голос. — Фате!

Фатрен звів очі: схилом валу дерся хлопчина. Укріплення ледве встигли добудувати; то була Друффелова ідея, ще з тих часів, коли він не опустив рук остаточно. У містечку жило десь

сім тисяч людей, тож воно було доволі велике. Обнести його все захисним валом коштувало чималої праці.

Справжніх вояків у Фатрена набралося ледве тисяча, зібрати стільки з такої невеликої громади було дуже нелегко, і ще, може, тисяча чоловіків, надто молодих, надто старих чи надто невмілих, щоб добре битися. Яке велике військо колосів, він до пуття не знав, але воно напевно перевищувало дві тисячі. Вал мало чим допоможе.

Хлопчина, Сев, нарешті, засапавшись, добіг до Фатрена. — Фате! — сказав Сев. — Хтось їде!

— Уже? — спитав Фатрен. — Друфф казав, що колоси ще далеко!

— Не колос, Фате, — сказав хлопчик. — Чоловік. Ходіть подивіться!

Фатрен глянув на Друффа, і той витер носа й знизав плечима. Вони рушили за Севом уздовж валу з внутрішнього боку, до головної брами. Попіл і пил кружляли над утоптаною землею, збивалися в кутках, мело ними. Останнім часом на прибирання бракувало часу. Жінкам доводилося працювати в полі, поки чоловіки вчилися воювати й готувалися до війни.

Готувалися до війни. Фатрен казав собі, що має військо з двох тисяч «вояків», але насправді мав тисячу селян-скаа з мечами. Два роки муштри, це правда, та справжнього бойового досвіду в них було обмаль.

Біля брами скупчилися чоловіки: хто стояв на валу, хто спирався на його схил. *Може, даремно я витратив стільки наших запасів на вишкіл вояків*, подумав Фатрен. *Якби ця тисяча чоловіків працювала в копальнях, ми мали б трохи руди на хабарі.*

От тільки колоси хабарів не беруть. Вони просто вбивають. Фатрен здригнувся, згадавши Гартвуд. Те місто було більше за його власне, а до Ветітана дісталося менше сотні вцілілих. Це

сталося три місяці тому. Він нерозважливо сподівався, що колосам вистачить зруйнувати те місто.

Мав би знати краще. Колосам ніколи не вистачає.

Фатрен видерся на гребінь валу, і вояки в латаному одязі та уривках шкіряних обладунків розступилися перед ним. Він вдивлявся крізь попіл, що сипався, у темний край, який виглядав так, наче його вкрило глибоким чорним снігом.

Наближався самотній вершник у темному плащі з каптуром.

— Що скажете, Фате? — спитав один із вояків. — Розвідник колосів?

Фатрен пирхнув. — Колоси не посилають розвідників, а тим паче людей.

— У нього кінь, — буркнув Друффел. — Нам би ще одного не завадило. — У місті було лише п'ятеро коней. І всі заморені з голоду.

— Купець, — сказав один із вояків.

— Без товару, — заперечив Фатрен. — І треба бути відважним купцем, щоб їздити цими краями самому.

— Біженця з конем я ще не бачив, — сказав один із чоловіків. Він підняв лук і глянув на Фатрена.

Фатрен похитав головою. Ніхто не стріляв, поки незнайомець неквапом під'їжджав. Він зупинив коня просто перед брамою. Брамою Фатрен пишався. Справжня дерев'яна брама, вмурована в земляний вал. І дерево, і добрий камінь він узяв із панського маєтку в центрі міста.

З-під густого темного плаща, що захищав незнайомця від попелу, мало що було видно. Фатрен визирнув за гребінь валу, приглядаючись до чужинця, а тоді звів очі на брата й знизав плечима. Попіл падав безгучно.

Незнайомець стрибнув із коня.

Він злетів просто вгору, ніби його підкинуло знизу, і плащ, злетівши з нього, залопотів у повітрі. Під плащем був сліпучо-білий мундир.

Фатрен вилаявся й відскочив, коли незнайомець перелетів через гребінь валу й приземлився на саму верхівку дерев'яної брами. Чоловік був алломантом. Шляхтичем. Фатрен сподівався, що всі вони так і гризтимуться між собою на Півночі й дадуть його людям спокій.

Чи принаймні дадуть їм спокійно загинути.

Прибулець обернувся. Він мав коротку бороду й коротко стрижене темне волосся. — Гаразд, хлопці, — сказав він, крокуючи верхом брами з неприродним відчуттям рівноваги, — часу в нас мало. До роботи. — Він зійшов із брами на вал. Друффел умить вихопив проти прибульця меча.

Меч смикнувся в Друффела з руки, його вирвала вгору невидима сила. Незнайомець перехопив зброю, коли та пролітала повз його голову. Крутнув меч, оглядаючи його. — Добра сталь, — кивнув він. — Вражає. Скільки ваших вояків так добре озброєні? — Він крутнув меч у руці й простягнув його Друффелові руків'ям уперед.

Друффел розгублено глянув на Фатрена.

— Хто *ти* такий, чужинцю? — вимогливо спитав Фатрен, зібравши всю свою відвагу. Про алломантію він знав небагато, але був майже певен, що цей чоловік з-імли-народжений. Незнайомець, мабуть, міг би без жодних зусиль убити всіх на валу.

Незнайомець пропустив питання повз вуха й роззирнувся по місту. — Цей вал оточує все місто? — спитав він, обернувшись до одного з вояків.

— Е-е... так, мій пане, — відповів той.

— Скільки тут брам?

— Лише одна, мій пане.

— Відчиніть браму й заведіть мого коня, — сказав прибулець. — Стайні у вас, гадаю, є?

— Так, мій пане, — сказав вояк.

Що ж, невдоволено подумав Фатрен, коли вояк побіг виконувати, *командувати людьми цей прибулець точно вміє*. Його вояк навіть не замислився, що виконує наказ чужинця, не спитавши дозволу. Фатрен уже бачив, як інші вояки трохи випростуються, втрачають насторогу. Прибулець говорив так, ніби був певен, що його послухають, і вояки на це відгукувалися. То був не такий шляхтич, яких Фатрен знав, коли служив челяддю в панському маєтку. Цей чоловік був інший.

Незнайомець далі оглядав місто. Попіл падав на його гарний білий мундир, і Фатренові було шкода дивитися, як брудниться вбрання. Прибулець кивнув сам собі й рушив униз схилом валу.

— Стривай, — сказав Фатрен, і незнайомець зупинився. — *Хто ти такий*?

Прибулець обернувся й зустрівся з Фатреном поглядом. — Мене звати Еленд Венчер. Я ваш імператор.

І з цими словами він обернувся й пішов далі вниз насипом. Вояки розступалися перед ним, а тоді чимало з них рушили слідом.

Фатрен глянув на брата.

— Імператор? — буркнув Друффел і сплюнув.

Фатрен цілком поділяв його думку. Що робити? Він ніколи не бився з алломантами, навіть не знав, із чого почати. Друффела цей «імператор» роззброїв, безперечно, легко.

— Зберіть мешканців міста, — сказав попереду незнайомець, Еленд Венчер. — Колоси прийдуть із півночі: брами вони не помітять, полізуть через вал. Я хочу, щоб дітей і ста-

рих зібрали в найпівденнішій частині міста. Набийте ними якомога менше будинків.

— І що це дасть? — вимогливо спитав Фатрен. Він поспішив за «імператором»: іншого виходу він, по суті, не бачив.

— Колоси найнебезпечніші, коли ними оволодіває кривава лють, — сказав Венчер, не спиняючись. — Якщо вони таки візьмуть місто, треба, щоб вони якомога довше шукали ваших людей. Якщо лють колосів мине, поки вони шукатимуть, вони розлютяться й візьмуться грабувати. І тоді ваші люди, можливо, зможуть потай вислизнути без погоні.

Венчер зупинився, а тоді обернувся й глянув Фатренові в очі. Обличчя незнайомця було похмуре. — Надія слабка. Але хоч якась. — І з цими словами він рушив далі головною вулицею міста.

Позаду Фатрен чув, як шепочуться вояки. Усі вони чули про чоловіка на ім'я Еленд Венчер. Це він захопив владу в Лютаделі після смерті Пана Всевладаря понад два роки тому. Вісті з півночі доходили рідко й були ненадійні, але в більшості згадувався Венчер. Він переміг усіх суперників у боротьбі за трон, навіть убив власного батька. Він приховував, що з-імли-народжений, і, кажуть, був одружений із тією самою жінкою, що вбила Пана Всевладаря. Фатрен сумнівався, що така важлива людина, яка, мабуть, була більше легендою, ніж правдою, дісталася до такого скромного містечка в Південній Домінії, та ще й без супроводу. Навіть копальні тут уже мало чого були варті. Незнайомець, певно, брехав.

Але... він *таки* був алломантом, це очевидно...

Фатрен поквапився, щоб не відстати від незнайомця. Венчер, чи хто він там був, зупинився перед великою будівлею поблизу центру міста. Колишньою канцелярією Сталевого Міністерства. Фатрен наказав забити її двері й вікна дошками.

— Зброю ви знайшли там? — спитав Венчер, обернувшись до Фатрена.

Якусь мить Фатрен стояв мовчки. Тоді нарешті похитав головою. — У панському маєтку.

— Він залишив зброю? — здивовано спитав Венчер.

— Гадаємо, він збирався по неї повернутися, — сказав Фатрен. — Вояки, яких він лишив, зрештою дезертирували й пристали до війська, що проходило повз. Забрали, скільки змогли понести. Решту зібрали ми.

Венчер кивнув сам собі й задумливо потер бородате підборіддя, дивлячись на стару будівлю Міністерства. Вона була висока й зловісна, попри те, що стояла порожня, а може, саме через це. — Ваші люди, схоже, добре навчені. Не чекав. Хтось із них має бойовий досвід?

Друффел тихо пирхнув, даючи зрозуміти, що, на його думку, чужинцеві нема чого так пхати носа.

— Наші люди воювали досить, щоб бути небезпечними, чужинцю, — сказав Фатрен. — Якісь розбійники задумали відібрати в нас владу над містом. Гадали, що ми слабкі й нас легко залякати.

Якщо незнайомець і почув у цих словах погрозу, то не подав виду. Він просто кивнув. — Хтось із вас бився з колосами?

Фатрен перезирнувся з Друффелом. — Ті, хто б'ються з колосами, не виживають, чужинцю, — сказав він нарешті.

— Якби це було так, — сказав Венчер, — я загинув би вже з десяток разів. — Він обернувся до натовпу вояків і містян, що дедалі більшав. — Я навчу вас, чого зможу, про бій із колосами, але часу в нас обмаль. За десять хвилин я хочу бачити біля міської брами всіх капітанів і десятників. Рядові вояки нехай шикуються вздовж валу. Я покажу десятникам і капітанам кілька прийомів, а тоді вони передадуть їх своїм людям.

Дехто з вояків рушив, але більшість, слід віддати їм належне, лишилися на місці. Прибульця, здавалося, не образило, що його накази не виконали. Він спокійно стояв, дивлячись на озброєний натовп. Він не здавався ні наляканим, ні сердитим, ні невдоволеним. Він здавався просто... величним.

— Мій пане, — нарешті спитав один із капітанів. — Ви... привели з собою військо, щоб нам допомогти?

— Насправді два, — відповів Венчер. — Але чекати на них нема часу. — Він глянув Фатренові в очі. — Ви написали мені й попросили допомоги. І я, ваш сюзерен, прийшов її дати. Ви досі її хочете?

Фатрен насупився. Він ніколи не просив допомоги ні в цього чоловіка, ні в жодного іншого пана. Він відкрив рота, щоб заперечити, але завагався. *Він дає мені вдати, ніби це я його покликав*, подумав Фатрен. *Вдати, ніби так і було задумано від початку. Я можу віддати тут владу й не виглядати невдахою.*

Ми загинемо. Але коли дивлюся цьому чоловікові в очі, мені майже віриться, що в нас є шанс.

— Я... не чекав, що ви прийдете самі, мій пане, — почув Фатрен власні слова. — Я здивувався, коли вас побачив.

Венчер кивнув. — Це зрозуміло. Ходімо, обговорімо тактику, поки збираються ваші вояки.

— Гаразд, — сказав Фатрен. Та коли він ступив уперед, Друффел ухопив його за руку.

— Що ти робиш? — просичав брат. — Ти *кликав* цього чоловіка? Не вірю.

— Збери вояків, Друффе, — сказав Фатрен.

Друффел постояв якусь мить, а тоді тихо вилаявся й пішов геть. Не схоже було, що він збирається скликати вояків, тож Фатрен махнув двом своїм капітанам, щоб це зробили вони. Потім він приєднався до Венчера, і вони вдвох рушили назад

до брами; Венчер звелів кільком воякам іти попереду й тримати людей на відстані, щоб вони з Фатреном могли поговорити віч-на-віч. З неба й далі сипався попіл, вкриваючи вулицю чорним, громадячись на дахах приземкуватих одноповерхових будинків.

— Хто ти такий? — тихо спитав Фатрен.

— Той, ким назвався, — сказав Венчер.

— Я тобі не вірю.

— Але довіряєш, — сказав Венчер.

— Ні. Я просто не хочу сперечатися з алломантом.

— Поки що й цього досить, — сказав Венчер. — Слухай, друже, на твоє місто йде *десять тисяч* колосів. Тобі потрібна будь-яка допомога.

Десять тисяч? подумав Фатрен, остовпівши.

— Я так розумію, ти тут головний? — спитав Венчер.

Фатрен отямився. — Так, — сказав він. — Мене звати Фатрен.

— Гаразд, лорде Фатрене, ми...

— Я не лорд, — сказав Фатрен.

— Що ж, тепер ти лорд, — сказав Венчер. — Прізвище вибереш собі пізніше. А тепер, перш ніж ми продовжимо, ти маєш знати мої умови.

— Які ще умови?

— Ті, що не обговорюються, — сказав Венчер. — Якщо ми переможемо, ти присягнеш мені на вірність.

Фатрен насупився й зупинився посеред вулиці. Довкола падав попіл. — То он воно що? Ти заявляєшся перед битвою, видаєш себе за якогось великого пана, щоб привласнити нашу перемогу? Чого це я маю присягати чоловікові, якого побачив кілька хвилин тому?

— Бо якщо не присягнеш, — тихо сказав Венчер, — я однаково візьму командування на себе. — І пішов далі.

Фатрен постояв мить, а тоді кинувся вперед і наздогнав Венчера. — Ага, зрозуміло. Навіть якщо ми переживемо цю битву, нами правитиме тиран.

— Так, — сказав Венчер.

Фатрен насупився. Він не чекав такої відвертості.

Венчер похитав головою, розглядаючи місто крізь попіл, що падав. — Колись я думав, що зможу робити все інакше. І досі вірю, що колись зможу. Але поки що вибору в мене немає. Мені потрібні твої вояки й потрібне твоє місто.

— Моє місто? — насупившись, спитав Фатрен. — Навіщо?

Венчер підняв палець. — Спершу треба пережити цю битву, — сказав він. — До решти дійдемо згодом.

Фатрен помовчав і з подивом зрозумів, що *таки* довіряє незнайомцеві. Він не зміг би пояснити, чому саме. Просто за таким чоловіком хотілося йти; то був ватажок, яким Фатрен завжди мріяв стати.

Венчер не чекав, поки Фатрен погодиться на «умови». То була не пропозиція, а ультиматум. Фатрен знову поспішив наздогнати його, коли Венчер вийшов на невеличку площу перед міською брамою. Там метушилися вояки. Мундирів не мав ніхто: капітана від рядового можна було відрізнити хіба що за червоною стрічкою, пов'язаною на руці. Венчер не дав їм багато часу на збори, але ж усі знали, що на місто от-от нападуть. Вони й так уже зібралися.

— Часу мало, — гучно повторив Венчер. — Я можу навчити вас лише кількох речей, але вони дещо змінять.

— Колоси бувають різні: від малих, футів п'ять заввишки, до величезних, футів дванадцять. Проте навіть малі сильніші за вас. Будьте до цього готові. На щастя, ці істоти б'ються без

жодної злагодженості. Якщо товариш колоса в біді, той і не подумає допомогти.

— Вони атакують прямо, без хитрощів, і намагаються взяти грубою силою. Не дозволяйте їм! Накажіть своїм людям нападати гуртом на кожного колоса окремо: двоє чоловіків на малого, троє чи четверо на великого. Довгого фронту ми так не втримаємо, але так протримаємося найдовше.

— Не зважайте на тих, хто обійде наш стрій і вдереться в місто: цивільних ми сховаємо в найдальшому кінці вашого містечка, а колоси, що прорвуться повз стрій, можуть узятися грабувати й лишити інших битися самих. Цього ми й хочемо! Не женіться за ними в місто. Ваші родини будуть у безпеці.

— Якщо б'єтеся з великим колосом, цільтеся в ноги, поваліть його, а вже тоді добивайте. Якщо з малим, стежте, щоб меч чи спис не застряг у його обвислій шкірі. Знайте: колоси не дурні, вони просто примітивні. Передбачувані. Підуть на вас найлегшим шляхом і атакуватимуть найпрямолінійніше.

— А найважливіше, що ви маєте зрозуміти: їх *можна* перемогти. Сьогодні ми це зробимо. Не дайте себе залякати! Бийтеся злагоджено, не втрачайте голови, і я обіцяю вам, що ми *виживемо*.

Капітани стояли невеличким гуртом, дивлячись на Венчера. Промова не викликала в них захвату, але вони, схоже, трохи підбадьорилися. Вони розійшлися передати Венчерові настанови своїм людям.

Фатрен тихо підійшов до імператора. — Якщо ти правильно порахував, їх уп'ятеро більше, ніж нас.

Венчер кивнув.

— Вони більші, сильніші й краще навчені за нас.

Венчер знову кивнув.

— Тоді ми приречені.

Венчер нарешті глянув на Фатрена, насупившись; плечі йому вкривав чорний попіл. — Ви не приречені. У вас є те, чого нема в них. Щось дуже важливе.

— І що ж це?

Венчер подивився йому в очі. — У вас є я.

— Мій пане імператоре! — гукнув голос із гребеня валу. — Бачимо колосів!

Вони вже гукають першим його, подумав Фатрен. Він не знав, ображатися йому чи захоплюватися.

Венчер умить скочив на гребінь валу, за допомогою алломантії подолавши відстань одним швидким стрибком. Більшість вояків пригиналися чи ховалися за гребенем укріплення, не висовуючись, хоч вороги були ще далеко. А Венчер стояв на повен зріст у білому плащі й мундирі, затуляючи очі долонею, і мружився на обрій.

— Вони ставлять табір, — сказав він з усмішкою. — Добре. Лорде Фатрене, готуйте людей до наступу.

— До *наступу*? — перепитав Фатрен, видираючись услід за Венчером.

Імператор кивнув. — Колоси втомлені після переходу, і їх відволікатиме облаштування табору. Кращої нагоди напасти в нас не буде.

— Але ж ми обороняємося!

Венчер похитав головою. — Якщо чекати, вони зрештою доведуть себе до кривавої люті й тоді підуть на нас. Треба нападати, а не просто чекати, поки нас переріжуть.

— І покинути вал?

— Укріплення вражає, лорде Фатрене, але врешті-решт марне. Вас замало, щоб обороняти весь периметр, а колоси здебільшого вищі й стійкіші за людей. Вони просто відберуть у вас вал, а тоді триматимуть висоту, наступаючи вниз на місто.

— Але...

Венчер подивився на нього. Очі в імператора були спокійні, але погляд твердий і вичікувальний. Сенс був простий. *Тепер командую я*. Суперечкам настав кінець.

— Так, мій пане, — сказав Фатрен і підкликав гінців, щоб передати накази.

Венчер стояв і дивився, як розбігаються хлопчаки-гінці. Серед чоловіків, схоже, зчинилося замішання: наступу вони не чекали. Дедалі більше очей зверталося до Венчера, що височів на гребені валу.

Він і справді схожий на імператора, мимоволі подумав Фатрен.

Накази пішли по лінії. Минав час. Нарешті на нього дивилося все військо. Венчер вихопив меча й підняв його високо в небо, засіяне попелом. А тоді збіг униз валом нелюдсько швидко й кинувся до табору колосів.

Якусь мить він біг сам. А тоді, сам собі дивуючись, Фатрен зціпив зуби, щоб угамувати тремтіння, і рушив слідом.

Вал вибухнув рухом: вояки кинулися в атаку зі спільним криком, біжучи назустріч смерті з високо піднятою зброєю.

Це уривок. Повна книга у форматах EPUB і PDF:
readcraft.fyi/uk/books/hero-of-ages/